

DISPUTATIO
THEOLOGICA
DE

PROVIDENTIA
DIVINA,
^{Quæ}
A. D. T. O. M.

Consentiente Amplissimâ Facultate Theologicâ, In Il-
lustri Finnonum Aboënsi Atbenæo,

PRÆSIDE
ENEVALDO SVENONIO,
Q. G. Al. S.S. Theol. Doct.. & P.P. nec non
p.t. Univers. RECTORE Magnifico &
Reg. Al. Inspectore dexterimo.

RESPONDENTE
MATTHIA J. Waghner Angermanno
SS Theol. studioſo. S.R. M.tis Alumno,

Publicæ censuræ submittitur.

Ad diem 19. April. Anni 1662. In auditorio
Superiori maximo, horis ab 8. antemeridianis.

A BOÆ,

Excudebat PETRUS HANSONIUS Acad. Typ.

Perillustri ac Generosissimo Domino,
DN. ERICO Von der Linde/
Libero Baroni in Lindeborgh/ Domino in
Malmöwyl/ Spellinge & Lindöön/ Aboënsis,
Biörneburgensis Alandensisq; ditionum Gu-
bernatori Amplissimo, Mecænati & Pa-
trono suo Primario & Optimus;

N E C   N O N

Generosis & Nobilissimis Dominis,

DN. GUSTAVO Von
der Linde/ Lib. Baroni
in Lindeborg/ Domi-
no in Diälöö/ Malm-
ööwyl & Cathari-
naholm/ Domino &
Promotori, suo pro-
pensissimo.

DN. ERICO Langh-
Mann/ Domino in
Bergzbruna & Noor-
bÿn/ Domino & Fau-
tori suo benignissi-
mo.

*Illi, ut in animi devotissimi; ita his, ad
officia nunquam non paratisimi,
signum, Exercitium hoc Acade-
micum ex debito submissè
dicat & offert*

MATTHIAS Waghner

COLLEGII THEOLOGICI
DISPUTATIO SYNOPTICA V.

Dicitur

PROVIDENTIA DIVINA.

P R A E S I D E ,

ENEVALDO SVEN Q. G. Al. S. S. Th. D.

& Prof. P. nec non h. t. Inspect. Al. Regiorum.

Respond. M A T T H I A J. Maghner, Angermanno, V. D. Ministro, S. R. Ministris Al.

Examinanda Aboæ, in Audit. Max. ad diem 19 April. A.g. 1662.

T H E S . I.

Creator omnium Deus O. Max. nequaquam opificium suum deseruit; sed suâ potentiam id etiamnum conservat & sapientiam gubernat, Job. 12: 9. 10. Ps. 121: 1. seqq. Ps. 145: 14. seqq. Act. 17: 24. seqq. Quò respicit elegantissima vox Patris Anshelmi: *sicut nihil factum est, nisi per essentiam Creatricem; ita nihil viget, nisi per potentiam servatricem.* Unde etiam illud vulgatum: *Conservatio est continua creatio.*

II. Esse Deo curæ cordiq; creature, tam est manifestum, ut supplicium magis quam confutationem mereatur is omnis, qui providentiam esse non probat, ac revera Ædæ sit, docente Clem. Alex. str. 6. Luculenta enim hujus rei argumenta præbet, a. Scriptura, cum pro missionibus tum exemplis, Ps. 33: 18. Ps. 34: 16. Ps. 36: 7. Prov. 16: 9. 33. c. 21: 31. Jer. 10: 23. c. 23: 24. Sap. 6: 8. c. 14: 3. 4. Matth. 5: 45. c. 6: 26. 30. c. 10: 29. 30. 31. Joh 5: 17. Col. 1: 17. 1. Tim. 4: 10. 1. Pet. 5: 7. B. *Natura & Experientia*, quæ constantissimam rerum omnium harmoniam ostentat, in fixo & perenni motu siderum, certâ vicissitudine temporum tempestatumq; fœcunditate terræ, perennitate fluminum, generatione variorum animalium, defini-

nita serie causarum, constitutione & translatione, statu-
tutisq; periodis imperiorum, mirabili sustentatione Ec-
clesiæ & piorum, tyrannorum ac malevolorum justif-
simâ poenâ &c.

III. *y.* *Testificatio*, non solum Sanctorum Patrum, quales sunt: *Irenaeus*, qui adversus Hæres. Valent. & sim-
c. 57. pag mihi 117. elegantissimè deserit: *Credere hæ-
talia debemus Deo, qui & nos fecit, rectissimè scientes, quia
scriptura quidem perfecta sunt, quippe à verbo Dei & Spri-
tu ejus dicta: nos autem secundum quod minores su-
mus, & novissimi à verbo Dei & Spiritu ejus, secun-
dum hoc & scientiâ mysteriorum ejus indigemus; &
non est mirum si in spiritualibus cœlestibus, & in his
quæ habent opus revelari, hoc parimur nos, quando-
quidem etiam eorum quæ ante penes sunt, dico autem
quæ sunt in hac creatura, quæ & conteruntur à nobis
& videntur, & sunt nobiscum, multa fugerunt nostram
scientiam, & Deo hæc ipsa committimus: oportet enim
cum præ omnibus præcellere. Quid enim si tentemus
exponere causam ascensionis Nili? multa quidem dici-
mus & fortassis svasoria, fortassis autem non svasoria,
quod autem verum est, & certum & firmum, adjacet
Deo: Sed & volantium animalium habitatio, eoru quæ
veristempore adveniunt ad nos, autumni autem tempo-
re statim recedunt, cum in hoc mundo hoc ipsum
fiat, fugit nostram scientiam. Quid autem possumus
exponere de Oceani accessu & recessu, cum constet es-
se certam causam; quidve his quæ ultra eum sunt, e-
nunciare, qualia sint: Vel quid dicere possumus quo-
modo pluvia & coruscationes & tonitrua, & collectio-
nes nubium, & nebulae & ventorum emissiones, &
similia*

familia his efficiuntur, annunciatæ quoq; & thessauros nivium & grandinis, & eorum quæ his proxima sunt: quæ hæc autem nubium præparatio, aut qui status nebulæ, quæ autem causa est per quam crescit Luna & decrescit, aut quæ causa aquarum distantiarum metallorum & lapidum & his similium: in his omnibus nos quidem loquaces erimus, requitentes causas eorum, qui autem ea facit Solus Deus veridicus est. Cyprianus Epist. 2. ad Donatum p. mihi 45. Dei est in quaam, Dei est, ait, omne quod possumus: inde vivemus, inde pollemus, inde sumpto & concepto vigore, hic adhuc positi futurorum indicia prænoscimus; sit tantum timor in nobis innocentie custos, ut quo d in mentes nostras iudicantie celestis allapsu clementer Dominus influxit, in animæ oblectantis hospitio justâ operatione teneatur. Augustinus 1. de Gen. ad Lit. c. 12. Creatoris, ait potentia, & omnipotentis atq; omnitenentis virtus, causa subsistendi est omni creaturæ, quæ virtus ab ejus quæ creata sunt regendis si aliquando cessaret, simul & illorum cessaret species, omnis q; creatura concideret. &c. Sed & saniorum Gentium, inter quas Cic. de Divin. ait: *Esse Deos & eorum providentiam mundum ad ministrari, eosdemq; consulere rebus humanis, nec solum universis, sed etiam singulâ. Sic de So: Ille princeps Deus, qui omnem hunc mundum regit.* Epicetus, discendum, inquit, ante omnia, unum esse Deum, omnia regere, omnibus providere.

IV. Atheismus ergo h l. est repudiandus, eorum qui peccant, 1. In Excessu; ut Stoici, qui omnia fatali necessitate fieri garriunt, & his nequaquam meliores Calviniani, quorum dogma de irresistibili voluntate Dei circa res liberas, & absolutâ actionum humanaarum prædeterminatione, neq; auditum neq; vîsum volumus. 2. In Defectu, ut Epicurus à Cic. de Div inductus: *Qui negat quic-*

quam Deos, nec alieni curare, nec sui. Et ibid. Ennius: Sed Deos non curare opinor, quid agat humanum genus. Nec non alij multi in Ecclesia proh dolor viventes, sed Epicuri de grege porci, qui ut nullam providentiam; Sic nullam post hanc vitam credunt futuram resurrectio- nem, quales Spiritus S. passim redarguit, Ps. 10: 11, Sap. 2: 2. Job. 22: 14. Ps. 33: 10. ps. 94: 7. &c.

V. Providentia à providendo, quod non simpliciter videre significat, sed cum cura paterné prospicere; quo sensu Jacob ait Socero Labano Gen. 30: 30. tempus esse ut & ipse provideat domui suæ. Heb. 11: 40. dicitur Deum de nobis aliquid melius providisse, Græcis σύροντα, Sap. 14: 3. ἀπὸ τῆς προφορᾶς c. 6: 8. At generali sensu usurpatur Rom. 13. 14. 1. Tim. 5: 8. Insuper non magis ad intellectū quam ipsam voluntatem refertur. Sumiturenīm haud raro pro decreto divino seu actu interno, modò pro exēcutione decreti seu externo actu, modò pro utroq; simul, ut hoc loco Unde Hugo de S. Victore dicere solitus est: In providentia divina tria esse consideranda: Scientiam dirigen- tem, voluntatem imperantem, & potentiam exsequentem.

VI. Alias 4. Providentia actus existunt. α. σύργυνω- sis seu futurorum præscientia, Rom. 8: 29. Act. 2: 23. 31. β. βράχy seu consilium Dei, quod est actus mentis divinæ de his quæ fiunt aut fieri vult, Esa. 46. 10. Eph. 1: 11. γ. σύρθεσις καὶ προορισμός Propositum seu Decretum Dei, quod est actus divinæ voluntatis de ijs quæ fiunt aut fieri debent, Rom. 8: 29. Eph. 1: 11. c. 3: 11. quanquam consilium & decretum Dei promiscue non raro u- surpentur, ut consilium quoque pro decreto capiatur, utpote Act. 2: 23. c. 4: 28. Et Δ. Διοίκησις καὶ τελείωσις. cura prospiciendi ac exsequendi, Phil. 1: 6. &c.

VII. Aequipollent autem in scripturis, actibus prouidendi, simplex videre, Gen. 22: 8. c. 41: 33. Exod. 18: 20. 1. Sam. 16: 17. &c. Animadvertere & obsermare, Ps. 33: 13. 14. ordinare, Ps. 119: 91. Act. 13: 48. curare, 1. Cor. 9: 9. 1. Pet. 5: 7. &c.

VIII. Providentia divina est actio Dei, quâ omnia & singula secundum intellectum ac voluntatem suam sustentat ac regit, sapienter, liberè atq; potenter, ad laudem gloriæ suæ. Gen. 45: 5. c. 50: 19. 20. Deut. 8: 18. 1. Sam. 9: 15. 17. Hiob. 9: 4. seqq. c. 12: 15. 16 Ps. 103: 19. Ps. 114: 3. Prov. 16: 4. c. 19: 21. c. 20: 24. c. 21: 1. 31. Eccl. 3: 15. Esa. 26: 12. c. 45: 7. Jes. 10: 23. Dan. 2: 21. Sap. 12: 13. Tob. 7: 12. Matth. 6: 25. c. 11: 26. Luc. 12: 30. Joh. 5: 17. Rom. 9: 15. Phil. 2: 13. Ebr. 13: 21. Apoc. 4: 11. &c. Unde brevitèr Damasc. de O. F. Sic eam describit: πρόνοια ἐστιν ὡς θεὸς ἐις τὰ ὄντα γέρμενη ἐπιμέλεια. i. e. Providentia est cura rerum à Deo profecta.

XI. I. Efficiens igitur est Deus trinus. Ps. 36: 7. Ps. 113: 5. Job. 38: 23. Ideoq; subtrahente Domino Spiritum suum res deficere dicuntur, Ps. 104: 29. Nominatum vero tribuitur, a. patri, Joh. 5: 17. Pater meus operatur usq; huc. Et v. 19. ἐάν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιεῖν ταῦτα: ἀγάθη ἀνίκητης τοιῷ. 1. Cor. 8: 6. Καλλίζειν εἴς Θεὸς ὁ πατέρων ἐξ οὐρανῶν πάντα, καὶ ηὔστις εἰς αὐτὸν. 2. Filio, ijsdem locis, & insuper, Col. 1: 17. Ebr. 1: 3. Joh. 1: 4. Prov. 8: 15. Sap. 8: 1. γ. Spiritui S. to. Job. 33: 4. Ps. 104: 30. Esa. 57: 16. Sap. 12: 1. junctim verò celebrantur tres personæ, Rom. 11: 36. &c. Audiendi ergo non sunt, quicunq; cœcæ trihuiunt fortunæ quod Dei est sapientissimi, quales sunt:

1. *Delicatuli Musici*, qui nimium sibi placent in istâ castitelenâ: O *Fortuna potens!* &c. 2. *Famati Poetae*, quibus nihil est antiquius quam in suis poematibus invocare Deos Gentiles, Jovem, Saturnum, Apollinem, Herculem, Junonem, Venerem &c. Et unâ cum artificio, Idololatricos & ab ἐπειπόντες γιανόνταν λόγον abludentes modos loquendi, in Ecclesiam introducere, vid. Haffenreff.

X. II. *Finis* primarius est gloria Dei, Prov. 16:4. Job. 22:17. Ps. 44:2. Hab. 1:5. Joh. 5:17. Secundarius est hominum salus, i. Tim. 4:10. Ebr. 1:14.

III. *Forma*, ex ijs quæ de providentiae actibus dicta sunt, thes. 5. innotescit, ubi σρόγγωστιν ἀ προνοίᾳ ita distingvas; illa est in mente & necessaria, hæc in voluntate & libera, Huc spectant conservatio & gubernatio rerum.

IV. *Materia seu Objectum* sunt omnes & singulæ creaturæ, Sap. 9:1. c. 12:13. Ebr. 1:3. Job. 28:25. c. 38:23. Ps. 147:9. Matth. 5:45. c. 6. 26. Act. 17:28.

XI. Quod attinet malas actiones, versatur quoquè Providentia Dei circa illas, sed diversis rationibus idq;

1. *Præsciendo*, Eccles. 23:28. c. 39:24. Nihil effugit oculos ejus sole clariores.

2. *Naturā sustentando*; si enim statim extingveretur homo, quando peccaret, nō posset redire ad pœnitentiā. Deinde quod induratos attinet, sustentat illos Deus, ut magnitudinem iræ suæ adverso peccatum ostendas, Ex. 9:16. Rō. 2:4.

3. *Permittendo*; non enim Deus vult peccatum, Ps. 5:4. & tamen non semper impedit, quæ est ipsa permissio. Quamvis verò permittat volens & non invitus, ramen permissio & voluntas ad diversa tēdunt objecta, permissio ad peccatum refertur, voluntas ad finem utilem, quem pro suā sapientiā Deus ex illo novit educere, conf Rom. 11:24. Act. 14:16, sic Deut. 28:28. Ose 4:16.

4. *De-*

4. *Deserendo; Excipe peccatum Adami.* Unde Augustinus ait: Desertio non fuit causa lapsus Adamici; sed lapsus est causa desertionis. In reliquis peccatis Deus gratiam suam hominem deserit, vel etiam datam subtrahit. Sic Saul postquam rejecisset verbum Jehovæ, recessit spiritus Domini ab eo. conf. i. Sam. 15: 26. & c. 16: 14. August. Serm. 88: de temp. *Nunquam Deus deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.*

5. *Tradendo Satanæ:* Deus tanquam justus judex homines a se aversos, diabolo tanquam executori divinitatem tradit, a quo advaria flagitia impelluntur. 1. Reg. 22: 20, 21. Dixit Jehovah quis decipies Achab? Tum egressus est spiritus qui stetit coram Jehovah, & ait: ego decipiam eum. v. 22. Ego spiritus mendacij in ore omnium prophetarum. 23. Dixit ergo Deus: decipies & prævalebis, fac ita.

6. *Præfiniendo metas;* sæpè enim in medio impietatis & scelerum curru, metas Deus ponit & obices impijs, Esa. 8:10. consultate consilium & dissipabitur, loquimini verbum, & non stabit, quia hic est *Immanuel*. Gersonde Consol. Theol. i. 3. Tenet Deus Ligatum Leonem infernalem ne furat, quemadmodum vellet.

7. *Eliciendo bonum;* pulcherrimum hujus rei exemplum extat, Esa. 10:5. *Affur est virga furoris mei dicit Dominus.* Sed v. 7. *Ipsæ non sic existimabit, sed ad perendum scilicet se misum putabit.* Mox v. 12. *Cum compleverit Dominus opus suum in Sion, visitabit superbum Affur.* Sic venditionem Josephi convertit Deus in commodum totius Ægypti, Gen. 50:20.

XII. Quamvis verò enumeratis septem modis, divina providentia in melis actionibus hominum concurrat, tamen peccatum ipsum quā tale, nec vult nec præcipit, nec probat, nec juvat; multò minus aliquem ad id cogit aut impellit, aut immutabili aliquo decreto necessitatē peccandi alicui imponit, 1. Joh. 2. 16. quæ in mundo sunt, ut concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & fastus vite, non sunt ex patre. Deut. 25: 16. Abominatio Jehovah est omnis faciens iniquitatem. Mare. 10: 18. Deus solus bonus. Cui homines impij non sunt necessarij, Eccles. 15. 12. nemini mandavit impiè agere & nemini deit licentiam peccandi, v. 21,

XIII. Faceſtant & exſtupet Calviniana maximè impia:

Providentia divina Eſavum in hoc creavit, ut impie viveret. Item Deus mosvet latronem ad occidendum innocentem, Zwingl. T. t. fol. 366. de Provid. e. 6. & alibi. Deus praescivit quem exitum habiturus esset homo, antequam ipsum conderet, & ideo praescivit quia decreto suo sic ordinavir, Calvinus lib. 3. Inst. c. 23. ſect. 7. Deus inclinat & impellit voluntatem impiorum ad gravia peccata, Martyr, in Epif. ad Rom. fol. 38.

XIV. Affectiones ſunt, praecipue, a. *Libertas*; neq; enim Deus Fato & necessitati ſubijcitur, cum omnia agat liberrimè, 2. Paral. 20:6. Eſa. 40:25. Ier. 33: 17. Neq; cauſis ſecundis alligatur, quum poſſit ſine iſtiſ agere, earumq; vim & efficaciam intercipere, Job. II: 10. Sap. 16: 24. Ps. 115: 3. Ps. 135: 6. b. *Potentia*, qua exſequitur opera ſua, Sap. 8: 1. Ebr. 1: 3. c. *Sapientia*; de qua Synesius Ep. 52. *Divina sapientia, virtutis & potestatis munus eſt, non modo benefacere, ſed etiam maximè per mala excogitata à quibusdam, bonum aliquem finem & utilem efficere, & utilièr hīs, qua videntur improba, uti. d. *Bonitas*; quā Χριſtōs omnia diſponit, Ps. 36: 8. Sap 8: 1. Marc. 7: 17. Rom. 8: 28.*

XV. Providentia Dei non excludit rerum contingentiam; ita tamen, ut recte dicas conjugia eſſe fatalia, non quidem decreto inflexibili, ita ut ſimpliciter fit ἀδύνατον & impossibile, vel aliam ducere uxorem, praeter hanc quam ducis, vel aiij rubore marito, quam cui nubis; ita enim tolle-retur ē rebus humanis contingentia & libertas. Sed arbitrio Dei, respectum cauſarum ſecundarum complexo, Ps. 127, & Syr. 26, &c.

XVI. Unicuiq; homini certus à Deo eſt praefixus vivendi terminus, quem praeterire ordinarie nemo potest: Job. 14: 5. Numerus mensium ejus apud te eſt. Conſtituisti terminos ejus, qui praeteriri non poſſunt. Ps. 139: 16. Dies omnes hominis in libro Dei notati ſunt &c.

XVII. Totius hujus universi administratio & ſpecialiter gubernatio hominis, ad ſalutem hominum æternam tendit, quod Deo & ejus beatitudine æternâ fruenter. Eſt autem Fructus Dei beatitudo anima & corporis in altera æternâ vitâ ē viſione S.S. Trinitatis à facie ad faciem oriunda, æternam gignens tranquillitatem, Dei; glorificationem & lætitiam, Rom. 8: 18. 1. Cor. 13: 12. 2. Cor. 11: 7.e. 3: 18. 1. Joh. 3: 2. Apoc. 22: 3. &c. Ulterior hujus articuli, explicatio, coronidi locorum communium reſervatur.

Tantum de Providentia.

Tabula Synoptica σκιαγραφίας τοῦ ius hujus Disputationis
ἐφαλμοφασῶν exhibens.

Disputa- tionis bu- jus de Ec- clesia, dua sunt partes:	I. Συμπα- λογία, que continet	1. Ἐτυμολογίας, qua vocis εὐκλησίας originem monstrat, Thes. 2. 2. Σημαντικίας, qua diversas ejusdem acceptiones declarat, th. 4. s. 3. Συνωνυμίας, qua varias Ecclesia appellations recenseret, th. 6.	
	II. Περα- μετολογία, qua absol- vitur qua- stionibus:	1. An sit aliqua in his terris Ecclesia? th. 7. 1. Efficiens, { Principalis, tota SS. Trinitas, th. 10. & seqq. qua vel: { Instrumentalis, Ministerium Ecclesiast. th. 13.	
	III. Καθολική, qua agitur:	2. Materia Ecclesie: In V. T. { Ordinariè Israelita, Extraordinariè Gentes, } th. 15. In N. T. { Vocanda, omnes homines, th. 16. materia { Voca. { Internè soli renati, th. 17. Ecclesia { ta. { Externè omnes voc. th. 18. 3. Forma, { Interna unio mystica per fidem, th. 20. qua vel: { Externa, fidei professio, & sacramentorum ad- ministratio. 4. Finis, { Ultimus, Dei gloria, qui vel: { Proximus, hominum salus, } thes. 21.	
		1. De no- tis Eccle- sie, que vel:	Primariae sunt { Doctrina veritas, Sacramentorum } th. 33. & seq. Secundarie sunt 7. { Synceritas, 1. Unitas, th. 31. 2. Sanctitas, th. 32. 3. Universalitas, th. 33. & seqq. 4. Autoritas, th. 35. 5. Erroris immunitas, th. 36. & 6. Perpetuitas, th. 40. (seqq. 7. Calamitas, th. 41.
		2. De va- riis divi- sionibus,	1. In veram & hypocriticam, th. 42. 2. In militantem & triumphantem, th. 43. 4. In Ecclesiam V. & N. Test. th. 44. 3. In visibilem & invisibilem, th. 45. & seqq. 5. In universalem & particularem, th. 47. 6. In Puram, Errantem, Hereticam & Schis- maticam, th. 48.
		3. De regi- mine Eccle- sie, quale il- lud sit, quo ad:	1. Formam qua est Monarchica, th. 49. 2. Media, { Verbi prædicatio. qua sunt: { Sacramentorum administratio. Clavium usurpatio, th. 50. 3. Discrimen à Politico, th. 51.

Appendix qua aliquot conscientiae casus paucis resolvit.

O. C. A.

*Venerabilem Virum Juvenem,
D N. M A T T H I A M W A G H N E R /
de providentia Dei solerter
disputaturum:*

*I Te procul curæ; quæ craftina vita requiret
Prospiciet noctu, sufficietq; Deus,
Ille etenim à nobis longè cessisse putatus,
Proximus auxilio salvificante suo est,
Quod proponit homo disponit dextera jove:
Destinat ille quidem; hæc regit astra diu.
Quæ statuunt homines, crebro divina voluntas
Commutat; Domino crede, hominiq; minus
Si, Wagnere, negent homines sua crimina mundo,
illa tamen summus cardiognosta videt,*

*L. Mg,
P R Æ S E S.*

---

*Insigni pietate, eruditione ac morum integritate conspi-
cuo venerabiliq; Viro,
D N. M A T T H I Æ Waghner / Angermano;
S.S.Theol. ac Philos. cultori indefesso, S. R. M.tis Alumno selecto:
amico & convictori meo candidissimo ac amantissimo. Publica dis-
putatione cum providentiam divinam juxta tenorem Orthodo-
xia nostra enuclearet, per pauco tenuiç; ist hoc gratulari conabar.
Providus, ipse Deus, cunctarum, numine, rerum,
Omnia sustentat, respicit atq; regit.
Provida cura Dei determinat undiq; natos,
Tempore quo quisvis est oriturus homo,
provida*

Provida cura Dei quoq; limitat omnibus oram,
In qua se figant officioq; vacent.
Providus ipse Deus mortis quoq; prospicit horam,
Et queis quis fatis hinc obit, hinc & abit.
Numinis in cura tutissimus ergo quiesce;
Atq; ipsi grato, & pectore fide pio,
VAGNERE, Eusebiæ ac Sophiæ venerande sacerdos,
Delicium patrij æ fax oriunda Soli:
Ingenio contendere potens Helicona rigare
Christi Ecclesiolam & flumine salvifico.

*Licet occupatissimus, tamen
lubentiss.*

ABRAHAM G. THAVONIUS;
S. S. Th. Prof. P. Ecclesq; Ma-
rianæ pastor.

Materiem, doctos olim quæ exercuit; & nunc
Haud minus, ingenij magnis operosa laboris
Exhibit electam tibi cum VAGHNERE tueris
Idq; Reverendo multum sub præside tentas:
Officio & studijs rem dignam suscipis, atq;
Te decet hand aliter, quam nunc certamine docto
Sic delectari, ut juvenes decernere campis
Vere novo gaudent, cum canis alba liquescit
Sylvis nix: stridulusq; jugis quando instrepit altis
Aeraq; undantem glaciali lumine rivus
Implet: cum tremulis feriunt liquidum æthera pennis
Exigui volueres tinnitibus aëra complent.
Nulla etenim mentem res æquæ oblectat, ac illa
Quæ venit ex vera Dei cognitione voluptas.
Non ut Gentiles cæcæ caligine mentis
Flumina diverso aut sylvas sub numine tuta
Credimus; at solum Terra Cœliq; potentem
Esse Deum Trinum, nutu qui cuncta gubernat,
Quod cum defendas meritæ tibi gratulor; utq;
Hactenus improbus in studijs tibi non sine fructu
Exactus labor est; reliquum sic facta secundent!

Præstantiss. Dn. Respondenti populari & in pris-
mis amico L. mqi; congratulabatur
JOHANNES Warg Angerm